

Clarissa Rosi

”LIIAN KUUMA KÄSITELTÄVÄKSI”

Rodoksen tulipalojen kehystys ja rakentavan journalismin
piirteet Helsingin Sanomien uutisissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Marraskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Clarissa Rosi: "Liian kuuma käsiteltäväksi": Rodoksen tulipalojen kehystys ja rakentavan journalismin piirteet Helsingin Sanomien uutisissa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2023

Uutisvirtamme täyttyi kesällä 2023 Kreikan maastopalojen uutisoinnista. Yli 45 000 hehtaaria metsää paloi, useita rakennuksia tuhoutui ja tulipaloista seurasi Kreikan historian suurimmat palon vuoksi tehdyt evakuoinnit. Tulipaloista keskusteltiin runsaasti sosiaalisessa mediassa, ja erityisesti turistien rooli matkustajina herätti keskustelua ja kommentointia.

Pyrin tutkimuksessani selvittämään, miten Helsingin Sanomat kehysti Rodoksen tulipaloja kesällä 2023 ja näkyikö uutisissa rakentavan journalismin piirteitä. Tutkimukseni taustalla on havainto siitä, että ilmastokriisistä uutisoiminen etsii uusia keinoja ja tapoja toimia, jotta se vastaisi yleisön vaatimukseen kertoa siitä ratkaisukeskeisimmin. Aineistoni koostui 18:sta verkossa julkaistuista uutisesta koskien Rodoksen tulipaloja.

Menetelmäni tutkimuksessani on kehysanalyysi. Analyysini nojaa Robert Entmanin kehysten tavoitteisiin, jotka ovat ongelmien määrittely, syiden diagnosointi, moraalisten arvioiden tekeminen sekä ratkaisujen ehdottaminen. Kehysten lisäksi etsin uutisista rakentavan journalismin piirteitä hyödyntäen Hollannin yliopiston journalistiikan laitoksen hahmottelemia ominaisuuksia yhdessä Hermanssin ja Drokin näkemysten kanssa. Näin etsin uutisista ongelmien lisäksi myös ratkaisukeinoja.

Analyysini perusteella havaitsin uutisista neljä kehystä: luonnonkatastrofin, yksilön vastuun, turismin ja piittaamattomuuden kehukset. Hallitseva kehys oli luonnonkatastrofin kehys, ja Rodoksen tulipalot esitettiin ennen kaikkea sen kautta. Muille kehyksille ei jäänyt paljoa tilaa, eikä tulipaloja kehystetty ilmastonmuutoksen aiheuttamana ongelmana. Tulipalot ja ilmastonmuutos jäivät toisistaan erillisiksi, eikä niitä uutisissa juurikaan yhdistetty ihmisen toimintaan.

Rakentavan journalismin piirteitä esiintyi aineistossani vähän. Eniten niitä löytyi luonnonkatastrofin kehyksestä, josta havaitsin erilaisten äänien antamista esimerkiksi paikallisten ja turistien kautta, tiedon kontekstointia sekä ratkaisukeinoja. Rakentavia piirteitä sivuttiin muissa kehyksissä melko yleisellä tasolla, ja lukijoille työkalujen ja resurssien esittely sekä yhteistyöhön osallistaminen olivat sellaisia piirteitä, joita uutisista ei löytynyt.

Avainsanat: Ilmastojournalismi, rakentava journalismi, ilmastonmuutos, kehysanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	3
	2.1 Ilmastojournalismi	3
	2.2 Rakentava journalismi	4
	2.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	7
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	8
	3.1 Aineisto	8
	3.2 Kehysanalyysi menetelmänä.....	8
	3.3 Rakentavan journalismin piirteet ja kehysanalyysi	10
4	ANALYYSI JA TULOKSET	11
	4.1 Rodoksen tulipalot luonnonkatastrofina	11
	4.2 Rodoksen tulipalot yksilön vastuulla	15
	4.3 Rodoksen turismi uhattuna tulipalojen vuoksi.....	18
	4.4 Piittaamattomuus tulipalojen taustalla.....	21
	4.5 Artikkelien rakentavan journalismin piirteet	22
	4.6 Yhteenvedo ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen.....	25
5	POHDINTA.....	28
	KIRJALLISUUS.....	29
	AINEISTO	32
	LIITTEET.....	34

1 JOHDANTO

Ilmastomuutos on koko yhteiskuntaa ja maapalloa koskettava kriisi. Ilmastokriisistä puhutaan aikamme suurimpana uutisena, joka lopulta tulee muuttamaan kaiken, jos sitä ei hillitä tarpeeksi nopeasti (Nikkanen 2017, 7–10). Journalismille ilmastokriisi ei ole enää uusi asia, vaan uutisissa entistä enemmän tilaa saavat hälyttävät ilmastoraportit ja kehotukset toimia nyt, jos tuleville sukupolville halutaan turvata elinkelpoiset oltavat.

Journalismin merkitys ilmastokriisissä on merkityksellinen, mutta kinkkinen. Ilmastomuutoksesta uutisointi on haastavaa jo sen poikkeuksellisen mittakaavan vuoksi. Se tunkeutuu syvälle yhteiskunnallisiin rakenteisiimme aina paikallisesta päätöksenteosta globaaliin hallintoon ja syvältä menneisyydestä aina kauas tulevaisuuteen. Monimutkaisuutta lisää se, että ilmastokriisi koskettaa kaikkia ja kaikkea, eikä se rajoitu näin vain ilmastoon. Ilmastokriisi on myös poliittinen haaste, joka vaatii paikallisten toimien lisäksi laajaa kansainvälistä yhteistyötä. (Eide ja Kunelius 2016, 2–3.) Tämä herättää kysymyksen siitä, kuinka journalismi voisi uutisoida ilmastomuutoksesta tarpeeksi kattavasti ja ymmärrettävästi.

Talk Helsinki -keskustelutapahtumassa elokuussa 2023 järjestettiin ”Päätoimittajat penkissä”-tilaisuus, jossa Ylen, *Helsingin Sanomien*, *Talouselämän* ja *Maaseudun Tulevaisuuden* päätoimittajat keskustelivat median roolista ilmastokriisissä. Päätoimittajien yhteinen jaettu näkökanta oli, että ilmastomuutosjournalismin suurin haaste on katastrofinäkökulman painottuminen, sekä ihmisten matala kiinnostus käsitellä globaaliin kriisiin liittyviä asioita. Keskustelutapahtumassa toivottiin, että journalismi löytäisi myös ratkaisuja kriisiin niin, että ne herättäisivät toivoa. (Talk Helsinki 2023.) Myös kirjailija ja toimittaja Riikka Suominen on käsitellyt ilmastokriisin ja journalismin suhdetta podcastissaan ”Vuosisadan kuumin juttu” (Long Play 2023). Suominen pohtii muun muassa sitä, onko journalismi vastuussa ahdistavien uutisten herättämistä tunteista, kun journalismin pitäisi samaan aikaan kertoa asioista niin kuin ne ovat. Ilmastokriisistä toivotaan myönteisiä uutisia, jotta ne eivät ahdistaisi lukijoita liikaa ja saisivat sen sijaan ihmiset tarttumaan toimeen tilanteen parantamiseksi.

Kesällä 2023 uutisvirta täyttyi Rodoksen tulipaloista, sinne lentävistä turisteista ja evakuoinneista. Kesällä roihuavat tulipalot eivät ole Kreikassa uusi ilmiö, mutta

ilmastonmuutos on pidentänyt maastopalojen kestoja ja lisännyt niiden tuhoja (Euroopan komissio, ei pvm.). Rodos kärsi myös 15 vuotta sitten maastopaloista, mutta ne eivät olleet yhtä laajat kuin kesällä 2023 (Reuters 2008). Tämän kesän Kreikan tulipaloissa yli 45 000 hehtaaria metsää paloi, joka on suurin tulipalo, joka on koskaan tapahtunut Euroopassa (EU Science Hub 2023). Tulipaloista keskusteltiin runsaasti sosiaalisessa mediassa, ja erityisesti turistien rooli matkustajina herätti keskustelua ja kommentointia.

Tutkimukseni taustalla on havainto siitä, että ilmastokriisistä uutisoiminen etsii uusia keinoja ja tapoja toimia, jotta se vastaisi vaatimukseen yleisön toiveesta kertoa kriisistä ratkaisukeskeisimmin ja toiveikkaammin. Seuratessani tätä keskustelua olen törmännyt useamman kerran pohdintaan siitä, miten ilmastojournalismia tulisi muuttaa, jotta ihmiset haluaisivat lukea uutisia ilmastonmuutoksesta. Journalismin vastuu ilmastokriisin viestimisestä on keskeinen, joten ajatus siitä miten se toteutuu juuri nyt yhdessä suurimmista uutismedioistamme, on kiinnostava. Ajatuksenani on tutkia, kuinka Rodoksen tulipaloja kehystettiin kesällä 2023, ja löytyykö uutisista rakentavan journalismin piirteitä. On kiinnostavaa nähdä, missä määrin ilmastonmuutos ja Rodoksen tulipalot liitetään uutisissa yhteen.

Lähestyn aihetta ilmastojournalismin, rakentavan journalismin ja kehystämisen käsitteiden kautta. Tutkielman toisessa luvussa esittelen teoreettista viitekehystä sekä tutkimuksen tavoitteita ja tutkimuskysymyksiä. Kolmannessa luvussa esittelen aineiston ja menetelmät, ja neljännessä luvussa käyn läpi tutkimukseni tulokset sekä analyysin. Päätän tutkielmani pohdintaan.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä osiossa käyn läpi tutkimukseni kannalta keskeisiä käsitteitä ja luon niiden avulla tutkimukseni teoreettisen viitekehysten. Luku alkaa ilmastojournalismin ja rakentavan journalismin käsitteiden avaamisella. Viimeisessä alaluvussa esittelen tutkimukseni tavoitteet sekä tutkimuskysymykseni.

2.1 Ilmastojournalismi

Ilmastojournalismi on ihmisille tärkeä väylä saada tietoa ilmastokriisistä. Uutismedia on oleellinen tekijä, joka jakaa tietoa ja ymmärrystä yksilöille, organisaatioille ja koko yhteiskunnalle. Tällä on iso vaikutus siihen, miten ilmastokriisi käsitetään ja millaisiin toimiin sen ratkaisemiseksi ryhdytään.

Ilmastonmuutos etenee, eikä sen kaikkia vaikutuksia voida enää pysäyttää. Toimiin pitäisi ryhtyä heti, jotta elinkelpoinen tulevaisuus olisi mahdollinen tuleville sukupolville. Ilmastonmuutos on ihmisen aikaansaannos, johon vaikuttavat kulutustottumuksemme, estämätön energiatuotanto ja maankäyttö. Usein yhteisöt, jotka eivät ole vaikuttaneet ilmastonmuutoksen pahenemiseen, kärsivät tilanteesta eniten. (IPCC 2023.) Haaste ilmastojournalismille onkin juuri se, että ilmastokriisi muuttuu ja kehittyy jatkuvasti, kun saamme uutta tietoa. On vaikeaa pysyä ajan tasalla tieteellisistä faktoista, poliittisista ratkaisuista ja riskeistä, mitä ilmastonmuutokseen tulee (Eide ja Kunelius 2012, 14). Samaan aikaan niistä pitäisi kirjoittaa tarkasti ja ymmärrettävästi lukijoille.

Ilmastojournalismia on kritisoitu siitä, että se keskittyy liikaa kauhukuviin ja katastrofiin. Pelkoon perustuva kerronta on todettu huonoksi tavaksi parantaa yleisön ymmärrystä, osallistumista ja käyttäytymisen muutosta, erityisesti jos ei kerrota konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä voidaan tehdä. Brittiläisen journalismin tutkijan James Painterin mukaan ilmastojournalismissa olisi tehokkaampaa kertoa sen aiheuttamista riskeistä, kuin epävarmuudesta tai katastrofista. Epävarmuutta lisätään esimerkiksi korostamalla, että jotain saattaa tapahtua. Riskistä kirjoittaminen voisi motivoida vielä toimimaan, kun taas katastrofin korostaminen heikentää lukijoiden aikomuksia toimia ympäristön hyväksi. (Painter 2013, 34–36.) Ilmastonmuutoksen tutkimustulosten raportoinnissa

keskitytään usein epävarmuuksiin, mutta media ei viesti tarpeeksi selkeästi yleisölle, että tämä kuuluu tieteen tulosten raportointiin (Painter 2013, 57). Tästä voi yleisölle tulla käsitys, että ilmastonmuutokseen liittyy valtavasti epävarmuutta.

Suomalainen keskustelu ilmastonmuutoksesta keskittyi vielä 1990-luvulla kasvihuoneilmiöön, ja 2000-luvulle tultaessa huomiota sai lähinnä kansainväliset ilmastoneuvottelut. Lämpöennätykset, kuivuus, tulvat ja muut sään ääri-ilmiöt alkoivat saada tilaa vuoden 2006 lopulla. Nykyään ilmastouutiset ovat saavuttaneet pysyvemmän huomion, ja uutisia on jatkuvasti paljon eikä niiden määrä vaihtelee erityisesti esimerkiksi eri kuukausina. (Lyytimäki 2020, 191–194.)

Ilmastojournalismiin liittyvät oleellisesti toimitusten resurssit, kuten aika, raha ja henkilöstö, sekä omaksutut työrutiinit. (Schäfer ja Painter 2020, 3–4.) Ilmastojournalismia haastavat tutkija Swainin mukaan (2017, 174) esimerkiksi journalistiset rutiinit, ammatilliset arvot ja organisaatioiden normit. Ilmastonmuutos ei tarjoa helposti rutiineihin solahtavaa uutispohjaa, vaan haastaa toimittajaa tieteellisyydellään ja hitaudellaan. Kiire voi vaikuttaa siihen, ettei toimittaja ehdi syventymään monimutkaiseen aiheeseen tarpeeksi viestiäkseen siitä ymmärrettävästi. Swain esittää myös yhdeksi syyksi sensaatiomaisen uutisoinnin, jossa ilmastonmuutoksen sisältöä ei koeta tarpeeksi hyväksi näkökulmaksi, jolloin se ohitetaan kiireisessä toimitustyössä (emt. 174). Toimittajan tehtävä on yksinkertaistaa monimutkaisia asioita, mutta samalla ilmastonmuutoksen kokaisen aiheen liika yksinkertaistaminen voi jättää jotain olennaista pois. Tällöin esimerkiksi konkreettisten ratkaisujen tai tulevaisuusnäkökulmien esittäminen voi olla asia, joka jätetään kirjoittamatta ja havainnollistamatta lukijoille.

2.2 Rakentava journalismi

Rakentava journalismi (constructive journalism) tarkoittaa journalismin keskittymistä yhteiskunnallisten ongelmien lisäksi niiden ratkaisuihin ja toimintamahdollisuuksiin. Median korostaessa rikoksia, onnettomuuksia, katastrofeja ja konflikteja, positiiviset kehitykset eivät saa uutisissa huomiota. Tämän voi nähdä antavan liian synkän kuvan yhteiskunnastamme, mikä lisää samalla lukijoiden toivottomuuden tunnetta. (Ahva ja

Hautakangas 2018, 657.) Tämä voi johtaa siihen, että lukijat välttelevät uutisia, joista heille tulee ahdistunut olo.

Rakentavan journalismin voisi nähdä poikkeavana siinä, että perinteisesti journalistin ajatellaan toimivan etäännyttynä tarkkailijana ja vallan vahtikoirana. Tietoa välitetään niin, että journalistit päättävät yleisön puolesta, mitä on tärkeää tietää. Rakentava journalismi sukeltaa näiden perinteisten raamien yli, sillä sen mukaan journalistit ovat aktiivisesti mukana uutisten todellisuuden rakentamisessa. He ovat vastuussa aiheiden ja niiden näkökulmien valinnasta ja tunnistavat vastuunsa vaikuttaa ihmisten päätöksiin, mielipiteisiin ja arkisiin valintoihin. Journalistit pyrkivät siis aktiivisesti auttamaan ihmisiä ja yhteisöjä toimimaan ongelmien ratkomiseksi sen sijaan että vaan tiedottaisivat näistä ongelmista. Tätä voisi kutsua myös osallistavammaksi uutisoinniksi. (Hermans ja Gyldensted 2019, 540.) Journalistien voidaan rakentavassa journalismissa nähdä olevan vastuussa uutisten laadun lisäksi niiden vaikutuksista ihmisiin.

Rakentavaa journalismia kutsutaan joissakin yhteyksissä ratkaisujournalismiksi (solutions journalism), koska sen yhteiskunnallisen vaikuttamisen päämäärä on raportoida ongelmista ja ehdottaa niihin ratkaisuja. Rakentavaa journalismia on kritisoitu lähestymistavastaan, joka voidaan nähdä populistiseksi ja sen kritisoijat sanovat sen olevan lähellä aktivismia. Tämä rikkoisi journalistisia arvoja, kuten objektiivisuutta. Myös negatiivisuuden vältteleminen on nähty huonona asiana, sillä silloin ei näytettäisi asioiden todellista puolta. (Parratt-Fernández, Chaparro-Domínguez, ja Gilbert 2022, 506.) Hermans ja Drok (2018) puhuvat käytännön strategioista, joiden avulla rakentavan journalismin piirteitä voisi ottaa osaksi omaa työrutiinia. He mainitsevat yhteyden yleisöön, ongelmiin ratkaisujen esittämisen, resurssien ja mahdollisuuksien avaamisen auki sekä pitkälle tulevaisuuteen katsomisen uutisissa, eikä vaan raportointia päivän tapahtumista. (emt. 685–687.) Näin rakentava journalismi voisi olla osana toimittajan työkaluja ja kirjoitusprosessia.

Hollannin yliopiston journalistiikan laitos hahmotteli vuonna 2016 rakentavan journalismin piirteet kuuden eri ominaisuuden kautta: ratkaisut, orientoituminen tulevaan, monimuotoisuuden ja näkökulmien lisääminen, ratkaisujen antaminen, kontekstointi sekä yhteistyöhön pyrkiminen (Hermans ja Gyldensted 2019, 538–539).

Avaan seuraavaksi jokaista ominaisuutta enemmän, ja yhdistän niitä Hermanssin ja Drokin näkemyksiin (2018).

1. Ratkaisut: uutisissa on osoitettava myös ratkaisuja ongelmiin. Uutisoitaisiin sen lisäksi, mikä menee pieleen siitä, miten ongelmista pääsee yli (Hermans ja Drok 2018, 686).
2. Orientoituminen tulevaan: suuntaudutaan pidemmälle kuin vain päivän uutisiin. Klassisten mitä, milloin, missä, miten ja miksi -kysymysten joukkoon lisätään kysymys mitä seuraavaksi (emt, 686).
3. Lisää monimuotoisuutta ja näkökulmia: yritetään toimia polarisoivaa uutisdynamiikkaa vastaan (Hermans ja Gyldensted 2019, 539).
4. Anna ihmisille työkaluja ratkaisujen tekemiseksi: resursseista uutisointi sekä dialogin ja yhteistyön tekeminen mahdolliseksi (Hermans ja Drok 2018, 686).
5. Anna konteksti: selitä ja selkeytä uutisia esimerkiksi infografiikoilla. (Hermans ja Gyldensted 2019, 539).
6. Pyri yhteistyöhön: luo sisältöä, joka osallistaa ihmisiä mukaan. Osallista ihmisiä erilaisiin yhteiskunnallisiin kerroksiin, samalla murtaen stereotyyppioita ja ylittäen jakolinjoja, jotka perustuvat esimerkiksi sukupuoleen, rotuun, ikään, luokkaan ja uskontoon (Hermans ja Drok 2018, 686).

Yhteenvetona voi todeta, että rakentava journalismi pyrkii tarjoamaan ongelmien lisäksi ratkaisuja. Ahva ja Hautakangas (2018) puhuvat siitä, että jos rakentavalla journalismilla halutaan saada muutosta aikaan, on myös tärkeää tutkia, miten lukijat siihen reagoivat. Rakentavaa journalismia on tutkittu toistaiseksi vähän, ja siinä on usein keskitytty juuri näiden vaikutuksien analysointiin. Tällöin aineistona on myös olleet rakentavan journalismin mukaan kirjoitettuja uutisia. (ks. esim. Hermans ja Gyldensted 2019). Suomessa rakentavaa journalismia on tutkittu esimerkiksi Tampereen yliopiston tutkimushankkeessa, jonka tavoitteena oli antaa työkaluja konfliktiherkkiin aiheisiin. Tutkimushankkeen tuloksena syntyi Sovittelujournalismin käsikirja, joka on tarkoitettu oppaaksi ja inspiraatioksi toimittajille (Hautakangas, Ahva ja Haara 2017). Rakentavasta journalismista ilmastonmuutokseen liittyen ei juuri löydy Suomesta tutkimusta.

2.3 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Edellisissä alaluvuissa esittelin teoreettisen viitekehitykseni eli avasin ilmastojournalismin ja rakentavan journalismin käsitteitä.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten *Helsingin Sanomissa* kehystettiin Rodoksen tulipaloja, eli miten tapausta tehtiin näkyväksi lukijoille ja näkykö niissä ilmastonmuutoksen näkökulma. Sen lisäksi, että tutkin Rodoksen tulipaloista kertovien uutisten kehystämistä, selvitän artikkeleista, löytyykö niistä rakentavan journalismin piirteitä. Tutkimiani uutisia ei ole oletusarvoisesti kirjoitettu rakentavan journalismin työtapaa mukaillen, mutta on mielestäni silti hedelmällistä tutkia, löytyykö niistä piirteitä rakentavasta journalismista. Jotta ilmastonmuutosjournalismi pystyisi vastaamaan vaatimukseen esimerkiksi toiveikkuudesta ja ihmisten motivoimisesta, täytyy muutoksen läpäistä myös uutistyon rutiinit muissakin kuin ilmastonmuutoksesta kertovissa erikoisartikkeleissa. Päivittäiset uutiset ovat kuitenkin niitä, joihin ihmiset useimmiten törmäävät ja lukevat. On kiinnostava kysymys, olisiko rakentavan journalismin työtapoja mahdollista ottaa osaksi päivittäisen ja nopean ajankohtaistoimituksen toimintaa. Jos rakentavan journalismin piirteitä lisäämällä voi ilmastonmuutosaiheista tehdä lukijoille helpommin lähestyttäviä, on jonkinlainen tavoite saavutettu siinä, että tästä kinkkisestä aiheesta kerrotaan sellaisella tavalla, jota koko yhteiskuntaamme koskettava aihe vaatii. En kuitenkaan tutki tässä tutkimuksessa rakentavan journalismin työtapoja, mutta uutisista niiden piirteiden etsiminen on kiinnostavaa siitä näkökulmasta, löytyykö niitä jo valmiiksi.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten Rodoksen tulipaloja kehystettiin *Helsingin Sanomissa* kesällä 2023?
2. Mitä rakentavan journalismin piirteitä uutisista löytyy?

Esittelen aineiston ja käyttämäni menetelmät seuraavassa luvussa.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Aineisto

Tutkimusaineistoni koostuu 18:sta *Helsingin Sanomien* verkossa julkaistuista uutisista koskien Rodoksen tulipaloja kesällä 2023 aikavälillä 19.7.–2.8.2023. Valitsin aikavälin sillä perusteella, että hain *Helsingin Sanomien* hakukoneella kesän 2023 ajalta ensimmäisen ja viimeisen uutisen koskien Rodoksen tulipaloja. Jätin analyysistäni pois muut kuin uutistekstit, eli esimerkiksi kolumnit, kommentit ja pääkirjoitukset. Valitsin *Helsingin Sanomat* tutkimukseni kohteeksi sen laajan levikin vuoksi, se tavoittaa viikossa lähes 2,2 miljoonaa suomalaista (Kansallinen mediatutkimus 2023). On siis selvää, että kyseisen median osuus ilmastouutisoinnissa on suuri. *Helsingin Sanomat* myös nimeää ilmastonmuutoksen itselleen merkittäväksi aiheeksi. Vuonna 2019 lehti nimitti ilmastokirjeenvaihtajan raportoimaan ilmaston kehityksestä sekä julkaisi vuonna 2021 ilmastofontin, jonka tavoitteena on konkretisoida ilmastonmuutoksen vaikutuksia (Sanoma 2021).

Helsingin Sanomien hakukoneen kautta hain uutisia hakusanoilla ”Rodoksen palot”, ”HS Rodoksella”, ”Välimeren helteet” ja ”Äärihelteet”. Hakusanan ”Rodoksen tulipalot” kautta päädyin muiden hakusanojen äärelle. Valintakriteereinä uutisten valinnassa olivat se, että ne käsittelevät nimenomaan Rodoksen tulipaloja, eikä yleisimmin Etelä-Euroopan helleaaltoja tai maastopaloja.

3.2 Kehysanalyysi menetelmänä

Tutkielmani menetelmänä on kehysanalyysi, eli erottelen tekstistä havaitsemiani kehyksiä ja tutkin, miten Rodoksen tulipaloja tehtiin ymmärrettäväksi *Helsingin Sanomien* lukijoille. Kehykset yksinkertaistavat monimutkaisia asioita, sillä niissä painoarvo annetaan tietyille näkökulmille ja näin saadaan lukijat ajattelemaan asioista tietyllä tavalla (Touri 2014, 602). Ilmastokriisi käsitetään hyvin vaikeasti kuvattavana asiana journalismissa, sillä se koskettaa monia eri osa-alueita niin monella tavalla, että uutisointi selkeästi ja ymmärrettävästi on usein hankalaa. Uutisten kehystämällä on

merkitystä, sillä ne vaikuttavat ympäröivään yhteiskuntaamme (Horsti 2005, 60). Siksi sillä on merkitystä, miten ilmastokriisiä kehystetään.

Hyödynnän analyysini pohjana kehystämisen tavoitteita, joiden määrittelijänä pidetään viestintätutkija Robert Entmania. Hän esittää, että kehyksillä voi olla neljä erilaista tavoitetta: ongelmien määrittely, syiden diagnosointi, moraalisten arvioiden tekeminen ja ratkaisujen ehdottaminen (Entman 1993, 52). Kehyminen näiden kautta voi tarkoittaa sitä, että ne määrittelevät todellisuutta näiden havaittujen tavoitteiden kautta. Kehykset voivat suosia jotain näkökulmia enemmän kuin toisia. Ilmastojournalismissa katastrofikehys on usein hallitseva. Se korostaa seurauksia ja vaikutuksia, kuten esimerkiksi voimakkaampia hurrikaaneja, lajien kuolemista, jäätiköiden sulamista tai väestön siirtymistä, ruokapulaa ja terveysongelmia. (Painter 2013, 46.)

Entmanin kehystämisen määrittely on tutkielmalleni mielekäs, sillä ilmastonmuutosjournalismissa erityisesti syyt, seuraukset ja ratkaisut ovat asioita, jotka olennaisesti määrittelevät ilmiötä.

Kehystämisen keinoiksi Gamson ja Lasch (1983, 398–399) luokittelevat metaforat, esimerkit, iskulauseet, kuvailut ja visuaaliset kuvat. Tutkin uutisten tekstiä, joten jätän visuaaliset kuvat analyysistäni pois. Tutkija Karina Horsti (2005, 73) nimeää metaforien tunnistamisen oleelliseksi kehysanalyysissä, sillä niiden avulla hankalia ja abstrakteja aiheita konkretisoidaan ja tehdään ymmärrettäviksi. Hän käyttää esimerkkinä metaforasta turvapaikanhaun kuvaamista tulvana. Sanana tulvalla on omat merkityksensä ja mielikuvansa, jonka käyttö puhuttaessa turvapaikanhakijoista siirtää nämä mielikuvat turvapaikanhakijoihin. (emt., 73.)

Esimerkit ja rinnastukset toimivat keinona siirtää tapahtuman merkityksiä, rakentaen näin tapahtumien välille suurempia linjoja ja keskustelun tapoja. Tapahtumaa voidaan käsitellä sen kautta, mihin aiempaan tapahtumaan se liitetään. (Horsti 2005, 74–75.) Iskulauseena nimeämistä voidaan pitää esimerkiksi ”laittomat siirtolaiset”-käsitettä, joka nimen kautta muuttuu ilmiöksi. Käsite laittomuudesta kätkee alleen valtasuhteen, kun pohditaan, kenen näkökulmasta tulija on laitton (Horsti 2005, 75).

Käytän kehysanalyysini ja kehysten määrittelyssä apuna siis kysymyksiä siitä, mitä metaforia, esimerkkejä ja rinnastuksia uutisissa käytetään Rodoksen tulipaloista, sekä millaisia ongelman määrittelyjä, syiden diagnosoineja, moraalisia arvioita ja ratkaisuja uutisissa ehdotetaan.

Kysymysten avulla tutkin, mitä kehyksiä *Helsingin Sanomat* tarjoaa Rodoksen tulipalojen uutisoinnissa ja mitkä kehykset erityisesti painottuvat.

3.3 Rakentavan journalismin piirteet ja kehysanalyysi

Etsiessäni aineistostani rakentavan journalismin piirteitä, käytän hyödyksi aiemmin esittelemiäni Hollannin yliopiston journalistiikan laitoksen hahmottelemia ominaisuuksia (Hermans ja Gyldensted 2019, 538–539) yhdessä Hermanssin ja Drokin näkemysten kanssa (2018). Näin etsin *Helsingin Sanomien* Rodoksen tulipalojen uutisista ongelmien lisäksi niiden ratkaisukeinoja, tulevaisuusnäkökulmia eli mitä seuraavaksi, monimuotoisuutta ja näkökulmia, ihmisille työkalujen ja resurssien esittelyä, kontekstointia sekä yhteistyötä ja ihmisten osallistamista.

Kehysanalyysin avulla pyrin hahmottamaan, millaisia eri rakentavan journalismin piirteitä eri kehyksistä löytyy ja millaiset kehykset tuottavat näitä piirteitä. Näin vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni, eli mitä rakentavan journalismin piirteitä uutisista löytyy. Tämä on erilainen tapa verrattuna aikaisempiin rakentavan journalismin tutkimuksiin, sillä ne ovat usein keskittynyt uutisiin, jotka ovat kirjoitettu noudattaen rakentavaa journalismia. Tässä tutkimuksessa lähestyn asiaa eri kulmasta, kun etsin Rodoksen tulipaloista kertovista uutisista näitä piirteitä. Tulokset voivat osaltaan kertoa, miten ilmastonmuutoksesta, maastopaloista ja katastrofista kirjoitetaan uutisissamme. Tämä voi olla hyödyllistä, kun pohditaan, miten uutisista saisi enemmän ratkaisukeskeisiä ja toiveikkaita.

4 ANALYYSI JA TULOKSET

Aloitin analyysini lukemalla aineistoni useaan kertaan ja etsimällä sieltä vallitsevia kehyksiä Entmanin (1993) määritelmän avulla eli keskittymällä erityisesti syihin, seurauksiin ja ratkaisuihin. Seuraavaksi taulukoin ja etsin jokaisesta artikkelista vahvistavia tekijöitä kehyksille Gamsonin ja Laschin (1983) luokittelemien kehystämisen keinojen mukaan.

Näin löysin artikkeleista neljä vallitsevaa kehystä, jotka nimesin seuraavalla tavalla: 1) Luonnonkatastrofin kehys 2) Yksilön vastuun kehys 3) Turismin kehys 4) Piittaamattomuuden kehys. Tein kehyksistä taulukon, joka selventää eri kehyksien esiintymistä aineistossani (Liite 1).

Seuraavaksi etsin artikkeleista rakentavan ilmastojournalismin piirteitä vastatakseni toiseen tutkimuskysymykseeni. Tutkin siis yhtäläisyyksiä kehysten ja rakentavien piirteiden välillä. Rakentavan journalismin piirteitä esiintyy aineistossani vähän, mutta eniten luonnonkatastrofin kehyksessä.

Käsittelen seuraavissa alaluvuissa analyysini tuloksena syntyneitä kehyksiä, ja viimeisessä alaluvussa erittelen rakentavan journalismin piirteet, joita uutisista löysin. Taulukkoon 1 on tiivistetty kehysanalyysini tulokset.

4.1 Rodoksen tulipalot luonnonkatastrofina

Helsingin Sanomien uutisointia Rodoksen tulipaloista kehystettiin ennen kaikkea luonnonkatastrofin kehysten kautta. Tämä kehys löytyi jokaisesta aineistoni 18 artikkelista, tehden siitä siis yleisimmän kehysten. Kiinnostavaa oli, että kaikista artikkeleista ainoastaan kuusi liitti roihuavat maastopalot ilmastonmuutokseen. Yhdeksän artikkelia ei maininnut ilmastonmuutosta lainkaan, ja neljässä artikkelissa se oli asiasanana, mutta sitä ei itse artikkelissa käsitelty. Luonnonkatastrofin kehystä vahvistettiin artikkeleissa eritoten tulipalojen seurauksien kautta. Artikkeleissa tulipalot muodostuvat ongelmaksi, josta seuraa metsien, kasvillisuuden ja rakennuksien tuhoutuminen sekä Kreikan historian suurin palon vuoksi tehty evakuointi.

	Luonnonkatastrofin kehys	Yksilön vastuun kehys	Turismin kehys	Piittaamattomuuden kehys
Asiasanat	Ilmastonmuutos, luonnonkatastrofi, sää	Lentäminen, loma, matka, liikenne, vakuutukset	Matka, tulipalot, turismi	Jälleenrakennus, hallitus, viranomaiset, kansalaiset
Metaforat ja kuvailut	Kärvisteleminen, hautonut lämpöaalto, hikoileminen helleaallon kourissa	Loma on kuin pakomatka, matkustaminen on ”hervittävä idea”, saaren tilanne ”kaksi eri todellisuutta”	Turismi on Kreikan talouden tärkein veturi, ympäristökeskustelu on lapsenkengissään, paikalliset ”näkevät punaista” median kirjoittelusta	Palo uhkaa tuhota, nuotiotuli karkaa, piinaavat maastopalot
Esimerkit ja rinnastukset	Kesän maastopalot, Välimeren maastopalot, kuumiin viikonloppu 50 vuoteen, entistä kuumemmat Euroopan kesät	Suomalaisten perinteinen kuva etelänlomasta	Vuoden 2018 velkakiiri	Välimeren maastopalot Italiassa, Espanjassa ja Kroatiaassa
Ongelman määrittely	Tulipalot ovat luonnonkatastrofi	Rodoksen tulipalojen ratkaisut ovat yksilön vastuulla	Rodoksen turismi uhattuna tulipalojen vuoksi	Ihmisten piittaamattomuuden vuoksi tulipalot syttyvät ja leviävät
Syiden diagnosointi	Lämpötilojen kohoaminen, lämpöennätykset, voimakkaat pohjoistuulet, vähäiset sateet, ilmastonmuutos	Yksilöiden lentomatkustaminen ja matkailutottumukset, matkanjärjestäjien ja lentoyhtiöiden tekemät matkat paloalueille	Tulipalot paikallinen ongelma, joka tuhoaa rakennukset ja vie elinkeinon, media kirjoittelee skandaalinhakuisesti, hallitus ei ota vastuuta	Tahallaan sytytetyt palot, roskaaminen, tupakantumpit, ajoneuvojen syttyminen, nuotiotulen karkaaminen, ilmastonmuutos
Seuraukset	Metsien, kasvillisuuden ja rakennuksien tuhoutuminen sekä Kreikan historian suurin evakuointi	Turvallinen elinympäristö ei ole mahdollinen, jos lentokäyttämistä ei muuteta	Kreikan tärkein elinkeino vähenee, kun matkustajat kaikkoavat, paikallisten elinkeino viedään	Maastopalot leviävät ihmisen toiminnan sekä ilmastonmuutoksenseurauksena
Ratkaisukeinot	Rodoksen uudelleenrakennus, tulipaloihin totuttaminen, matkailun muuttaminen niin, että se tukee paikallisia ympäristöjä	Lentokoneesta poistuminen, lomamatkan peruuttaminen, turistit sammuttamaan tulipaloja, paikallisten tekemä uudelleenrakennus, matkustustiedotteiden seuraaminen, sammutustyöt	Ilmaismatkat Rodokselle, uudelleenrakennus, paikallisten ystävällinen suhtautuminen turisteihin, hallituksen ero	Tulen kanssa tulisi olla varovaisempia, roskia ei heitetä luontoon

Taulukko 1: Rodoksen tulipalouutisoinnin kehukset Helsingin Sanomissa.

Rodoksen tulipalojen uutisointi *Helsingin Sanomissa* keskittyy vahvasti tulipalojen seurausten läpikäyntiin. Luonnonkatastrofin kehystä vahvistetaan tulipalojen johdosta syntyneillä evakuoinneilla. Kaikkiaan 15 artikkelia mainitsee evakuoinnit, ja niistä

neljässä kerrotaan evakuointien olevan Kreikan historian suurimmat palon vuoksi tehdyt evakuoinnit, joiden takia lähes 30 000 ihmistä on joutunut lähtemään asuin- tai majoituspaikastaan (HS 23.7.2023b, 24.7.2023a, 24.7.2023b ja 25.7.2023a). Yhdessä uutisessa Rodoksen palojen on kerrottu olevan Kreikan pahimmat, joiden vuoksi on evakuoitu kymmeniä tuhansia ihmisiä (HS 28.7.2023). Suomalaisturistien näkökulma on tuotu esiin kahdessa uutisessa, joissa kerrotaan noin 160 suomalaisen tulleen evakuoiduksi (HS 22.7.2023 ja 23.7.2023b). Kaksi artikkelia seuraa saman suomalaisturistin evakuointimatkaa, jossa turisti kertoo evakuoinnin vaiheista.

”Pietikäisen mukaan uudessa evakuointihotellissa Plimirissä on normaalisti 500 ihmistä, kun nyt heitä oli jopa 5 000. Ruokaa tai vettä ei ole tarjolla.” 5 000 ihmistä nukkuu kuka missäkin – osa aulassa, osa ulkona, osa meren rannassa. Ulkona nukkujat ovat aivan tuhkassa, sillä vaikka paloihin on 15 kilometriä matkaa, tuhkaa tuli taivaalta koko yön”, Pietikäinen sanoo.” (HS 23.7.2023b).

”Hotelli evakuoitiin armeijan kuorma-autoilla ja busseilla toiseen hotelliin noin 15 kilometriä etelään. Kiotarissa olevat palot näkyvät tänne 20 kilometrin päähän”, Pietikäinen kertoi viesteillä.” (HS 22.7.2023).

Luonnonkatastrofin kehystä vahvistetaan myös lämpöennätysten raportoinnilla, jotka näyttäytyvät *Helsingin Sanomien* uutisoinnissa syynä tulipaloihin. Korkeat lämpötilat esitetään maastopalojen syttymisen syynä tai lietsojana, sillä Rodoksella on niin kuivaa. Katastrofia korostetaan äärihelteet-asiasanalla (HS 19.7.2023 ja 22.7.2023). Useissa uutisissa lämpötilan kerrotaan kohoavan jopa 40 asteeseen. Uutisissa varoitetaan lämpötilan noususta ja siitä, että Kreikassa on voimassa korkeimman luokan lämpöaaltovaroitus (HS 23.7.2023a ja 23.7.2023b). Dramatiikkaa lämpötiloista uutisointiin lisättiin kuvailevilla metaforilla, kuten kärvisteleminen (HS 25.7.2023a), hautonut lämpöaalto (HS 28.7.2023) ja Kreikan hikoileminen helleaallon kourissa (HS 29.7.2023). Lämpötilaennätyksistä uutisoitiin heinäkuun lopussa helpotuksena, vaikka edelleen lämpötilat pysyivät korkealla. Myös kuumimmasta viikonlopusta yli 50 vuoteen uutisoitiin.

”Kreikkaa hautonut lämpöaalto on alkanut helpottaa. Lämpötilat nousivat pahimmillaan jopa 45 asteen tienoille, mutta Kreikan ilmatieteen laitos ennustaa mittareiden nousevan perjantaina korkeintaan 37 asteeseen.” (HS 28.7.2023).

”Tästä viikonlopusta voi tulla kuummin 50 vuoteen. Ateenassa lämpötilat pysyvät yli 40 asteessa kuuden tai seitsemän päivän ajan”, sanoi meteorologi Panagiotis Giannopoulo AFP:n mukaan.” (HS 22.7.2023).

Yhdessä uutisessa oli mukana myös pylväsdiagrammi, jossa esitettiin kesäkuun lämpötilojen poikkeamat pitkän ajan keskiarvosta Euroopassa ja maailmanlaajuisesti. Diagrammin otsikko oli ”Euroopan kesät ovat entistä kuumempia” (HS 22.7.2023).

Luonnonkatastrofin kehityksessä eniten kuullaan asiantuntijoita, kuten meteorologeja, professoreja ja tieteilijöitä. Meteorologit pääsevät ääneen kaikkiaan neljässä tämän kehityksen artikkelissa, jossa he käyvät läpi Kreikan tulevien viikkojen ja päivien sääennustuksia (HS 25.7.2023b, 25.7.2023e, 22.7.2023 ja 23.7.2023b). Kaikki meteorologioiden antamat kommentit vahvistavat katastrofikehystä, sillä niissä kerrotaan korkeista lämpöennustuksista ja siitä, että tilanteeseen ei ole näkyvissä ratkaisua.

”Helpotusta tilanteeseen ainakaan säästä ei ole luvassa lähipäivinä, kertoo Ilmatieteen laitoksen päivystävä meteorologi Tuukka Keränen. ”Pahimmille paloalueille ei ole luvassa sateita seuraavaan kymmeneen vuorokauteen”, Keränen kertoo ennusteista.” (HS 25.7.2023e).

Yhdessä uutisessa oli haastateltu ympäristömaantieteilijää London School of Economicsista, Nasan johtavaa ilmastotieteilijää sekä Bristolin yliopiston professoria (HS 22.7.2023). He kertovat yllättyneensä siitä, että lämpötilat paukkuvat jo kesäkuussa ja että merihelleaalto on saavuttanut tämän Atlantin osan, jota se ei ole tehnyt aikaisemmin. Muissa artikkeleissa kommentteja Rodoksen tilanteeseen antavat esimerkiksi palokunnan tiedottaja, Ateenan observatorio ja pelastajien ammattiliiton edustaja (HS 19.7.2023 ja 28.7.2023). Asiantuntijoiden rooli jää tässä kehityksessä lähinnä seurausten luetteloinniksi, eli esimerkiksi ratkaisuja, syitä tai moraalisia arvioita ei heiltä uutisissa kuulu.

Viranomaiset ja hallitus pääsevät jutuissa ääneen tiedottamisen kautta, lähinnä kertomaan tulipalojen ajankohtaisesta tilanteesta. Yhdessä uutisessa Kreikan ilmastokriisiministeri Vassilis Kikilias kehotti ihmisiä olemaan edelleen varuillaan maastopalojen ja kuumuuden vuoksi (HS 22.7.2023). Kahdessa artikkelissa taas kerrotaan hallituksen turvallisuus- ja pelastusviranomaisista vastaavan ministerin Notis Mitarakiksen erosta, joka liittyi ministerin lomailuun pahimpien maastopalojen aikaan (HS 1.8.2023a ja 29.7.2023). Hallituksen vastuuseen tilanteesta ei syvennytty artikkeleissa tämän enempää.

Rodoksen tulipaloja kehystetään niin vahvasti katastrofina, ettei muille kehyksille jää juuri tilaa. Tulipaloja ei nähdä ilmastonmuutoksen aiheuttamana ongelmana, vaan aihe pelkistetään uutisoinnissa ainoastaan luonnonkatastrofiksi. Kuudessa artikkelissa, joissa ilmastonmuutos mainittiin, ainoastaan kolmessa kirjoitettiin suoraan joko siitä, että ilmastonmuutos lisää tulipalojen voimakkuutta tai että sään ääri-ilmiöiden taustalla on ilmastonmuutos.

”Asiantuntijoiden mukaan ilmastonmuutos pahentaa helleaaltoja, koska maapallon lämpiäminen vaikuttaa sekä niiden yleisyyteen että voimakkuuteen. Tänä kesänä tilannetta tulee pahentamaan myös El Niño -ilmiö, jonka myötä maapallon ilmalämpötila nousee” (HS 22.7.2023).

Kolmessa muussa artikkelissa ilmastonmuutos mainitaan ohimennen, esimerkiksi yhdessä näistä haastateltava kertoo, ettei Rodoksella puhuta ilmastonmuutoksesta:

”En valehtele, jos sanon, että täällä tullaan ainakin 20 vuotta Suomea perässä ilmastokeskustelun suhteen. Olemme EU-maa, niin asia etenee, mutta hitaasti”, Mia Giannas kuvailee (HS 27.7.2023).

Kaikissa muissa artikkeleissa luonnonkatastrofin kehystämisen kohdalla tulipalojen syyksi kerrotaan voimakkaat pohjoistuulet, joka lisää tulipalojen esiintymistä, sekä vähäiset sateet (HS 23.7.2023a, 25.7.2023e ja 22.7.2023). Nämä voisi liittää ilmastonmuutokseen, mutta sitä ei mainita uutisissa.

Ratkaisujen esittäminen jää myös ohueksi tässä kehyksessä syiden ohella, sillä niistä ei oikein puhuta artikkeleissa mitään. Rodoksen uudelleenrakentamisesta ja paloihin tottumisesta löytyy muutamasta uutisesta maininta (HS 1.8.2023a ja 25.7.2023c). Yhdessä artikkelissa otetaan esille matkailun muuttaminen niin, että se tukee paikallisia ympäristöjä (HS 1.8.2023c).

4.2 Rodoksen tulipalot yksilön vastuulla

Yksilön vastuun kehys on toiseksi yleisin kehys, joka esiintyy *Helsingin Sanomien* Rodoksen tulipaloista kertovissa uutisissa. Se löytyy yhdeksästä eri artikkelista. Näissä ongelmaksi muodostui yksilöiden lentomatrustaminen ja ratkaisut, jotka keskittyvät matkailutottumusten muutokseen. Tässä kehyksessä yksilön vastuulla ei ole tulipalot, vaan niiden seurausten ja moraalisten arvioiden punnitseminen. Yksilöiden on

käytettävä harkintaa siinä, matkustaako Rodokselle maastopalojen aikana vai ei. Yksilön vastuusta kirjoitettiin useassa uutisessa.

”En tiedä, mistä syystä matkustatte, mutta jos matkustatte lomailemaan, vilpitön suositukseni on, että se on huono idea”, lentäjä jatkoi BBC:n mukaan” (HS 25.7.2023b).

”Joskus perustellaan, että turistit olisivat vain viranomaisten tiellä, mutta jos minun kotiseudullani jossain palaisi metsää, menisin varmasti auttamaan. Auttavathan paikalliset Rodoksellakin viranomaisia. Onko turisti ikuinen sivullinen, jolle kuuluvat vain nautinnot?” (HS 1.8.2023c).

Tässä kehyksessä metaforina olivat loman vertaaminen pakomatkaan sekä maapallon ja matkailun vertaaminen elämän suolaan (HS 1.8.2023c), matkustamisen vertaaminen ”hervittäväan ideaan” (HS 25.7.2023b) ja saaren tilanteen kuvaileminen ”kahdeksi eri todellisuudeksi” (HS 24.7.2023b). Esimerkkejä ja rinnastuksia tämän kehyksen uutisista ei tullut esille, mutta yhdessä artikkelissa puhuttiin suomalaisten takertumisesta perinteiseen kuvaan etelänlomasta.

Ilmastonmuutos on mainittu tässä kehyksessä yhdessä artikkelissa, jossa kerrotaan lentokäyttäytymisen pakollisesta muutoksesta, jotta turvallinen elinympäristö voi olla mahdollinen myös tulevaisuudessa. Tämä artikkeli oli siis ainut, jossa lentomatkustamisen ja maastopalojen seurauksista puhuttiin (HS 1.8.2023c). Uutisessa myös sivutaan sitä, että erityisesti länsimaisen väestön pitäisi muuttaa matkailutottumuksiaan. Muissa tämän kehyksen kahdeksassa artikkelissa ilmastonmuutosta ei mainita.

Yksilön vastuun kehyksen artikkeleissa ratkaisut keskittyvät konkreettisiin toimiin, kuten lentokoneesta poistumiseen ja lomamatkan peruuttamiseen (HS 25.7.2023b) ja ylipäätään omien matkailutottumusten päivittämiseen (HS 1.8.2023c). Myös turistin mahdollisuus auttaa kohteessa sammuttamaan maastopaloja otetaan esille tässä uutisessa, jossa matkailun kulttuurintutkimuksen professori Soile Veijola ihmettelee turistien evakuoimista niin nopeasti (HS 1.8.2023c). Nämä ratkaisut jäävät vaille ilmastonmuutoskeskustelun näkökulmaa, mikä jättää ne ohueksi luonnonkatastrofin kehyksen tapaan. Ratkaisut eivät keskity luonnonkatastrofin ja maastopalojen estämiseen vaan siihen, miten tilanteeseen voisi sopeutua.

Sopeutumisen näkökulmaa korostaa myös kahdessa artikkelissa esiin nousut paikallisten vastuu siinä, että Rodos saadaan uudelleenrakennettua tulipalojen jälkeen. Artikkeleissa ”Innostunut tunnelma palasi Rodokselle: ”Etelän lomakeskuksissa on jo täysi tohina”” (HS 1.8.2023a) ja ”George Papageorgiou menetti ravintolansa ja talonsa liekkeihin: ”Tämä on vain uusi alku”” (HS 25.7.2023c) paikalliset pääsevät ääneen, ja molemmissa he korostavat sitä, että nyt Rodos rakennetaan uudelleen paikallisten voimin. Tunneperoisia ja tunteita herättäviä kuvailuja näissä paikallisista kertovissa artikkeleissa on paljon. Paikallisten asennetta kuvaillaan lannistumattomaksi ja optimistiseksi tilanteessa, jossa tulipalot ovat pahimmillaan vieneet sekä kodin että elinkeinon:

”Olemme köyhä maa, mutta meillä on suuret sydämet. Olen hyvin ylpeä kylästä ja kaikenikäisistä vapaaehtoisista”, Mihalis Petridis sanoo” (HS 25.7.2023c).

Matkanjärjestäjille tai lentoyhtiöille ei näissä artikkeleissa muodostu samanlaista vastuun kehystä, kuin yksilöille. Kahdessa uutisessa todetaan Rantapallo-, Napsu- ja Travel Market sivustojen tarjoavan äkkilähtöjä Rodokselle, vaikka saarella on menossa Kreikan historian suurimmat tulipalot sekä lentoyhtiöiden kuljettavan suomalaisia niihin lomasaaressa, joissa tulipaloja ei ole ollut (HS 1.8.2023c ja 24.7.2023b). Kaikissa muissa yksilön vastuun kehyksen artikkeleissa, joissa matkanjärjestäjät ja lentoyhtiöt pääsevät ääneen, heidän kommenttinsa ja sitaattinsa keskittyivät lähinnä ajankohtaisen tilanteen läpikäyntiin (HS 25.7.2023d ja 23.7.2023b). Yhdessä mainitaan matkanjärjestäjien tekemät peruutukset saarelle, joihin vaihtoehdoksi tarjotaan matkan siirtämistä tai hyvitystä hinnasta (HS 24.7.2023b). Matkoja ei koko kesän osalta peruttu, vaan esimerkiksi äkkilähdöt olivat mahdollisia Rodoksen muihin osiin, joissa ei ole havaittu tulipaloja (HS 24.7.2023b ja 25.7.2023b).

”Yhtiön kaikki Rodoksen-matkat suuntautuvat saaren pohjois- ja eteläosiin, joissa tilanne on Tjäreborgin maajohtajan Jessica Virtasen mukaan rauhallinen. ”On kuin saarella vallitsisi kaksi todellisuutta”” (HS 24.7.2023b).

Lisäksi kahdessa tämän kehyksen artikkeleista kirjoitettiin siitä, ettei Kreikan matkustustiedotteen turvallisuustasoa ja näin ollen matkustamisen välttämistä nosteta, sillä maastopalot eivät ole riittävä syy siihen. Iso poliittinen levottomuus, kuten Afganistanin tai Ukrainan tilanne kerrotaan sellaiseksi, että ulkoministeriö kehottaa

välttämään kaikkea matkustamista (HS 25.7.2023d ja 25.7.2023b). Ulkoministeriö painottaa artikkeleissa kuitenkin noudattamaan matkalla tavanomaista varovaisuutta. Vakuutusyhtiöt perustavat myös samaisiin turvallisuustasojen luokituksiin omat korvauksensa, eli rahoja Rodoksen matkasta ei välttämättä saa takaisin, vaikka matka matkanjärjestäjien toimesta peruttaisiin (HS 25.7.2023d). Yksilön vastuun kehystä korostaa se, että useammassa uutisessa kehoitettiin matkustajan itse seuraavaan matkustustiedotteita ja sitä, saako peruutetusta matkasta rahat takaisin.

”Matkatoimistot ovat peruneet joitain matkoja ja tulleet osin vastaan myös silloin, kun matkavaraukset kohdistuvat saaren niihin osiin, joissa ei tällä hetkellä ole vaaratilannetta. Muissa tapauksissa matkailijat joutuvat joko maksamaan toteutumattoman matkan kulut itse tai pyytämään korvauksia vakuutusyhtiöltään” (HS 25.7.2023d).

Tulipalojen laajat, haastavat ja mittavat sammutustyöt erottuvat myös tässä kehyksessä, ja eritoten painottuen paikallisten ja vapaaehtoisten tekemiin sammutustoimiin. Tämä korostaa myös yksilön vastuun kehystä, sillä sammuttamisessa suurempaan rooliin asetetaan uutisissa muut kuin ammattilaiset. Paikallisten sammutustöistä kertovat kaksi artikkelia, joissa kerrotaan heidän kaikkien osallistuvan sammutustöihin ja tekevän sitä muiden töiden ohella (HS 24.7.2023a ja 25.7.2023c). Rodoksen suomalaisyhteisön teinit ovat myös mukana vapaaehtoisina sammutustöissä (HS 27.7.2023). Myös yhdessä näistä artikkeleista paikallinen kertoo, että jos jossain syttyisi uusi tulipalo, kaikki olisivat sitä heti sammuttamassa (HS 1.8.2023a).

4.3 Rodoksen turismi uhattuna tulipalojen vuoksi

Kolmas aineistostani esiin noussut kehys oli turismin kehys. Tämä kehys esiintyi viidessä artikkelissa. Näissä uutisissa tulipaloja kehystettiin erityisesti niiden aiheuttaman seurauksen kautta, eli Kreikalle tärkeän elinkeinon vähenemisenä. Artikkeleissa eniten ääneen pääsevät paikalliset, joiden kautta kerrotaan tarkkaa tarinaa siitä, ketä turismin väheneminen uhkaa. Näin tulipalot ja niiden seuraukset rakentuvat hyvinkin paikalliseksi ongelmaksi, johon ratkaisuksi tarjotaan ilmaismatkoja Rodokselle. Paikallisten pyyteettömän suhtautumisen turisteja kohtaan ajatellaan olevan myös merkittävä tekijä, jotta turistit haluavat matkustaa takaisin Rodokselle. Ilmastonmuutosta ei

tässäkään kehyksessä juuri käsitellä, vaan se nähdään enemmänkin vievän tilaa keskustelulta, jossa turismi on uhattuna.

Matkailusta puhutaan vuonna 2018 velkakriisistä nousseen Kreikan tärkeämpänä elinkeinona, ja siitä käytetäänkin metaforaa ”talouden tärkein veturi” (HS 2.8.2023). Saaren taloudesta jopa 90 prosentin kirjoitetaan syntyvän suoraan tai välillisesti turismista (HS 27.7.2023).

Toimittajan läsnäolo on vahvasti edustettuna tämän kehyksen kolmessa artikkelissa, joissa asiasanana on ”HS Rodoksella” (HS 27.7.2023, 25.7.2023c ja 24.7.2023a). Näissä artikkeleissa juuri paikalliset pääsevät eniten ääneen. Artikkeleita yhdistää kerronnallisuus ja ympäristön kuvailu, ja kaikki uutisista ovat *Helsingin Sanomien* toimittajan Rasmus Helaniemen kirjoittamia. Helaniemen kirjoittamat artikkelit ovat aineistoni ainoita, joista toimittajan kirjoitustyylin tunnistaa. Toimittaja elää niissä vahvasti tapahtumien ja paikallisten mukana, seuraten Rodoksen tulipalojen aiheuttamia tuhoja. Turismin kehystä tukee artikkeleiden tyyli katsoa asioita paikallisten näkökulmasta ja tulipalojen vaikutuksesta heidän elinkeinoonsa. Yhdessä artikkeleista kerrotaan paikallisesta tavernan omistajaperheestä, joissa heidän työnsä on vaihtunut ravintolan pitämisestä sammutustöihin sekä kauppavintolan omistajasta, jonka liike on täysin tuhoutunut tulipaloissa (HS 25.7.2023c). Toisessa artikkelissa kerrotaan turisteille suunnatusta maustekaupasta, jonka hyllyt ovat tyhjänä, sillä tulipalot ovat vieneet turistit (HS 24.7.2023a). Toimittaja Helaniemi käyttää tehokeinoina lukijan kuljettamista jutussa paikoista toiseen, kuvaillen samalla tulipalojen tekemiä tuhoja:

”Mustien, tuhkaa täynnä olevien palopaikkojen kontrasti vaaleisiin kreikkalaistaloihin on silmiinpistävä. Lähes kaikki niistä ovat kuitenkin ehjiä – sammutustyöntekijöiden uurastuksen määrää on vaikea edes kuvailla” (HS 25.7.2023c).

Samassa artikkelissa kuvataan myös paikallisten rauhallista suhtautumista paloihin. Helaniemi kertoo saavansa puhelimeensa hätäilmoituksen, joka käskee kaikkia alueella olevia evakuoitumaan heti:

”Paikallisiin hälytys ei tunnu vaikuttavan. He jatkavat tilojensa ja rakennustensa hoitamista – tai sen, mitä niistä on jäljellä. Liikenne kumpaankaan suuntaan ei vähene. Paloihin on jo jouduttu tottumaan” (HS 25.7.2023c).

Paikalliset ovat turismin kehityksessä vahvasti edustettuina. Kreikan viranomaiset ja hallitus tarjoavat artikkeleissa turismin vähenemiseen ratkaisukeinoja, joka on ilmaisen loman tarjoaminen niille turisteille, jotka joutuivat keskeyttämään lomansa heinäkuussa maastopalojen vuoksi. Kreikan hallituksen pääministeri Kyriakos Mitsotakis kertoo toivovansa, että ilmaismatkojen avulla matkailijat palaavat Rodokselle (HS 2.8.2023). Ilmaismatkojen ja paikallisten uudelleenrakentamisten lisäksi tässä kehityksessä ratkaisuksi yhdessä artikkelissa toivotaan hallituksen eroa maastopalojen johdosta, sillä tällaiseen tilanteeseen ei olisi päädytty, jos paloihin olisi reagoitu nopeammin (HS 27.7.2023). Sitä, millaisiin toimiin hallituksen olisi toivottu ryhtyvän ja miten tilanteelta olisi vältytty, ei kerrota artikkelissa tarkemmin. Paikallisen sitaatin mukaan ”jos hallitus ei tee, mitä heidän täytyy, silloin me teemme sen itse” viittaisi siihen, että toimet ovat jääneet paikallisten ratkaistavaksi. Myös paikallisten suhtautumista turisteihin pidetään oleellisena ja ratkaisevana tekijänä, jotta matkailijat palaavat Rodokselle. Paikalliset tekevät kaikkensa turistien eteen viihtyvyyden eteen (HS 27.7.2023). Muita ratkaisuja artikkeleissa turismin vähenemiselle ei tarjota.

Ilmastonmuutos on mainittu tämän kehityksen uutisista kahdessa. Toisessa ilmastonmuutoksen kerrotaan lisäävän tulipalojen voimakkuutta, vaikkakaan ne eivät ole epätavallisia Välimerellä (HS 2.8.2023). Toisessa artikkelissa paikallinen haastateltava kertoo siitä, että ympäristökeskustelu on ”lapsenkengissä” ja puuttuu esimerkiksi kouluista. Paikalliset eivät artikkelin mukaan mieti lentämisen aiheuttamia päästöjä, sillä he miettivät omaa elinkeinoaan ja sitä, miten tilanteessa pärjätään, kun turistikausi näyttää tyhjältä (HS 27.7.2023). Tässä ilmastonmuutos asetetaan turismin kanssa vastakkain, jolloin ilmastonmuutoskeskustelu jää toiseksi, kun tilanne oman elinkeinon kanssa on kriittinen. Samassa artikkelissa otetaan kantaa myös median rooliin ja sen skandaalihakaiseen kirjoitteluun tulipaloista, joka myös ajaa turistit pois. Moni Rodoksen suomalaisyhteisöstä ”näkee punaista” suomalaisen median kirjoittelusta, joka pelästyttää turistit:

”Viimeisimpänä luimme jutun, kuinka Air Baltic laskeutuu palojen keskelle – eihän se pidä alkuunkaan paikkaansa!” Mia Giannas päivittelee” (HS 27.7.2023).

Median kirjoittelu asetetaan moraalisen arvion alle ja yhdeksi syyksi sille, että turistit eivät palaisi Rodokselle. Myös tiedotus maastopaloista ontuu, sillä Rodoksella ei ole

juurikaan omaa paikallista mediaa. Tämä voi olla myös vaikuttava tekijä sille, että paikalliset kokevat, ettei mediassa kirjoiteta Rodoksen tilanteesta totuudenmukaisella tavalla.

4.4 Piittaamattomuus tulipalojen taustalla

Neljänneksi kehykseksi *Helsingin Sanomien* uutisartikkeleista nousi piittaamattomuuden kehys. Se esiintyi neljässä artikkelissa. Piittaamattomuuden kehyksessä yhdistävä tekijänä esiintyy tulipalojen syttymissyyn selittäminen ihmisen toiminnalla. Kaikissa artikkelissa viitataan ihmisen suoraan toimintaan, joka sytyttää tulipaloja. Tulipalojen syyt ovat eniten edustettuna tässä kehyksessä, mutta ratkaisuehdotukset jäävät vähemmälle. Ilmastonmuutos oli mainittu yhdessä artikkeleista.

Tulipalot esitetään seurauksena ihmisen piittaamattomuudesta. Kaikissa artikkeleissa mainittiin ihmisen suora toiminta, joka voi olla syyppänä tulipalojen syttymiselle. Kahdessa artikkelissa paikalliset kertoivat, että epäilevät tulipalojen syttymissyiksi roskaamista ja tupakan tumppien heittämistä maahan (HS 25.7.2023c ja 1.8.2023a). Kehys rakentaa paikallisista vahvasti sellaista kuvaa, että he näkevät tulipalot tahallaan sytytettyinä. Piittaamattomuuden kehystä vahvistetaan sen toivomisella, että palojen sytyttäjät ja sen vuoksi syyllisiksi nimitetyt löytyvät. Negatiivisesti latautuneet sanat, kuten syyllinen, rangaistus ja tahallisuus saivat valitsemaan kehyksen nimeksi piittaamattomuuden, vaikka aluksi pohdin nimeämistä välinpitämättömyyden kehykseksi.

”Kreikan ilmasto- ja väestönsuojeluministeri Vassilis Kikilias on sanonut maan maastopalojen olevan ihmisen aiheuttamia joko tahallaan tai rangaistavan huolimattomuuden takia.” (HS 1.8.2023a).

Yksi artikkeleista käsittelee maastopalojen aiheuttamaa ammusvaraston räjähdystä (HS 28.7.2023). Palo pääsi leviämään ammusvaraston lähelle, sillä palokunta oli lähtenyt liian aikaisin pois paikalta. Lisäksi palot uhkaavat tuhota lähellä olevan jätteenkäsittelylaitoksen. Uutisessa kirjoitetaan vasemmistopuolue Syrizasta, joka vaatii Kreikan hallitusta ottamaan vastuuta pitkään jatkuneista paloista, joiden vuoksi

vaarassa ovat sekä kansalaiset että armeijan tukikohdat (HS 28.7.2023). Tämä sopii piittaamattomuuden kehykseen, sillä hallituksen koetaan suhtautuneen tilanteeseen liian kevyesti.

Artikkeli ”Kreikka, Espanja ja Italia kärvistelevät rajuissa maastopaloissa – Miten palot saivat alkunsa?” (HS 25.7.2023a) käsittelee ihmisen suoran toiminnan lisäksi ilmastonmuutosta, jolla on vaikutuksia tulipalojen syttymiseen. Artikkelissa ihmisen suoraksi toiminnaksi paloille kerrotaan muiden tämän kehyksen artikkelien tapaan luontoon heitetyt tupakantumpit. Tämän lisäksi mainitaan ajoneuvon syttyminen tuleen, nuotiotulen karkaaminen ja tahalliset tuhopoltot. Artikkelin ingressissä puhutaan myös ihmisen välillisestä toiminnasta, jolla on vaikutuksia maastopalojen syttymiseen. Tämä antaa olettaa, että uutisessa käsiteltäisiin myös tätä välillistä toimintaa, mutta sitä ei eritellä tekstissä erikseen. Ilmastonmuutos esitetään erillisenä osiona maastopalojen riskin lisääntymisessä, eikä sitä suoraan liitetä ihmisen toiminnan seuraukseksi. Sen kerrotaan kyllä lisäävän lämpötiloja ja pitkittänyttä kuivuutta lisäten näin maastopalojen riskiä. Näin uutisesta voi olettaa, että joko lukija osaa liittää ilmastonmuutoksen ja ihmisen toiminnan yhteen, tai sitten ilmastonmuutos käsitetään erillisenä ja omana toimijanaan, joka lisää maastopaloja ihmisen toiminnan ohella. Ilmastonmuutos liitetään artikkelissa luonnollisesti syttyviin maastopaloihin, kuten salamaniskuihin, joita ilmastonmuutos lisää. Globaalisti vain noin neljä prosenttia johtuu luonnollisista syistä, kertoo artikkeli viitatessaan WWF:n raporttiin vuodelta 2016. Tämän jälkeen viitataan National Park Servicen artikkeliin, jossa kerrotaan 85 prosentin maastopaloista johtuvan ihmisen toiminnasta, joista tuhopoltot ovat yleisimpiä.

Varovaisuuden ja roskien heittävästä jättämisestä lisäksi piittaamattomuuden kehyksessä ei eritellä muita ratkaisukeinoja. Tämä korostaa sitä, että tulipalot ovat ihmisen konkreettisten tekojen ja piittaamattomuuden aiheuttamia.

4.5 Artikkelien rakentavan journalismin piirteet

Helsingin Sanomien artikkelit Rodoksen tulipaloista tuottivat vain vähän rakentavan journalismin piirteitä, mutta eniten niitä löytyi luonnonkatastrofin kehyksestä. Rakentavan journalismin piirteet, joita uutisista nousivat esiin, olivat erilaisten

näkökulmien antaminen esimerkiksi paikallisten ja turistien kautta, tiedon kontekstointi ja selventäminen sekä ratkaisukeinot. Rakentavia piirteitä sivuttiin muiden kehyksien uutisissa yleisellä tasolla, ja lukijoille työkalujen ja resurssien esittely sekä yhteistyöhön osallistaminen olivat sellaisia piirteitä, joita uutisista ei löytynyt lainkaan.

Tiedon kontekstoiminen ja selventäminen kuvilla ja infografiikoilla oli selvin rakentavan journalismin piirre, joka uutisista välittyi. Tämä toteutui erityisesti juuri luonnonkatastrofin kehyksessä, jonka uutisissa esiintyi kartta kuvastaen Rodoksen tulipaloalue Helsingin Töölönlahteen suhteutettuna (HS 24.7.2023b, 25.7.2023d ja 24.7.2023a). Kartassa näkyy myös Rodoksen kartta, johon paloalueet on merkitty punaisin aluein. Kahdessa tämän kehyksen uutisista on myös kartta, jossa näkyy Välimeren ympäröivät maat Italia, Algeria, Espanja, Ranska ja Kreikka, joissa paloalueet on merkitty lämpöhavaintojen perusteella (HS 25.7.2023a ja 25.7.2023e). Samasta kehyksestä löytyy myös pylväsdiagrammi, joka kertoo Euroopan kesien olevan entistä kuumempia (HS 22.7.2023).

Artikkeli ”Kreikka, Espanja ja Italia kärvistelevät rajuissa maastopaloissa – Miten palot saavat alkunsa?” (HS 25.7.2023a) pyrkii kontekstoimaan tilannetta laajemmin tulipalojen suhteen. Uutinen kuuluu sekä luonnonkatastrofin kehykseen että piittaamattomuuden kehykseen. Artikkelissa käytetään paljon tutkimuksia lähteinä ja perustellaan näin lukijalle tilanteen monimutkaisuutta. Vaikka artikkelissa ei ratkaisukeinoja esitelläkään, se erottautuu muiden artikkelien joukosta sillä, että mahdollisia syitä käsitellään kattavammin eikä luetella ainoastaan tulipalojen seurauksia.

Rakentavassa journalismissa monimuotoisuuden ja näkökulmien lisäämisellä pyritään toimimaan polarisoivaa uutisdynamiikkaa vastaan (Hermans ja Gyldensted 2019, 539). Luonnonkatastrofin kehyksessä tämä toteutui sen kautta, että ääntä annettiin sekä asiantuntijoille kuten meteorologeille ja professoreille, mutta myös viranomaisille ja paikallisille. Myös yksilön vastuun kehyksessä sekä turismin kehyksessä paikalliset pääsivät eniten ääneen. Paikalliset esitettiin kuitenkin kaikissa kehyksissä siitä näkökulmasta, että he ovat tulipalojen uhreja, jotka eivät voi taistella hallitsematonta tapahtumaa vastaan. Sekä siitä näkökulmasta, että on heidän vastuullaan rakentaa Rodos uudelleen ja tehdä kaikkensa, jotta turistit saapuvat takaisin. Hallituksen ja

viranomaisten näkökulmaksi muodostui erityisesti piittaamattomuuden kehyksessä syyllisten etsiminen sekä vastuun kantaminen siitä, että virheitä tulipalojen kanssa ei tehdä enää uudelleen. Rakentavan journalismin ehdottamaa dialogia ei eri osapuolten välille uutisissa syntynyt.

Rakentavan journalismin piirteisiin kuuluu ratkaisukeinojen esittäminen, mikä tarkoittaa sitä, että uutisoitaisiin ongelman lisäksi se, miten siitä päästään yli (Hermans ja Drok 2018, 686). Rodoksen tulipalojen uutisoinnissa ratkaisukeinot jäivät kaikissa kehyksissä tulipalojen seurauksien luetteloinnin varjoon, sillä uutisissa keskityttiin seurauksien yksityiskohtaiseen raportointiin. Esiin nousseet ratkaisukeinot ovat väliaikaisia eivätkä pitkällä tähtäimellä ratkaisisi tulipalojen lisääntymistä. Yksilön vastuun kehyksessä ratkaisukeinoja esiintyi hieman enemmän kuin muissa. Ne olivat hyvin konkreettisia ratkaisuja tulipaloihin, kuten lomamatkan peruuttaminen, paikallisten tekemä uudelleenrakennus sekä sammutustyöt. Yhdessä artikkelissa mainittiin ratkaisuksi myös lentokäyttäytymisen ja matkailutottumusten muutos, mutta tässäkin ratkaisuja ei asetettu esimerkiksi laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin siitä, miten näihin ratkaisuihin voidaan yltää. Lentoyhtiöiden tai matkanjärjestäjien osalta ei nähty muuta ratkaisukeinoa kuin osan matkoista peruuttaminen. Tämä on kuitenkin väliaikainen toimenpide ennen paluuta normaaliin, ja eri alueille Rodoksella pystyi tekemään esimerkiksi äkkilähtöjä koko kesän ajan. Turismin kehyksessä ratkaisukeinoiksi muodostui hallituksen ero, ilmaismatkat ja uudelleenrakennus. Myös luonnonkatastrofin kehyksessä ratkaisuiksi nousivat uudelleenrakennus ja sen lisäksi matkailun muuttaminen niin, että se tukisi paikallisia ympäristöjä. Piittaamattomuuden kehyksessä ehdotettiin varovaisempaa käyttöä tulen kanssa sekä roskaamisen välttämistä. Nämäkin kehykset siis tuottivat aiempien tapaan ratkaisukeinoiksi väliaikaisia, ei niin kauaskantoisia, ratkaisuja. Uutisista ei noussut konkreettisia toimia tai ehdotuksia, mitä tilanteen eteen olisi mahdollista tehdä.

Rakentavan journalismin piirteistä työkalujen antaminen ihmisille ratkaisujen tekemiseksi, tulevaisuuteen kurkottaminen sekä yhteistyöhön pyrkiminen (Hermans ja Drok 2018, 686) olivat piirteitä, joita Rodoksen tulipalojen uutisoinnista ei noussut esiin.

4.6 Yhteenveto ja tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten *Helsingin Sanomat* kehysti Rodoksen tulipaloja. Tarkastelin tulipaloista kirjoitettuja artikkeleita kehystämisen ja ilmastonmuutoksen käsitteiden kautta ja tutkin, miten tulipaloja tehtiin näkyväksi lukijoille. Sen lisäksi, että tutkin Rodoksen tulipaloista kertovien uutisten kehystämistä, selvitin artikkeleista, löytyykö niistä rakentavan journalismin piirteitä.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: Miten Rodoksen tulipaloja kehystettiin *Helsingin Sanomissa* kesällä 2023? Löysin artikkeleista neljä vallitsevaa kehystä, jotka olivat luonnonkatastrofin, yksilön vastuun, turismin ja piittaamattomuuden kehukset.

Tiivistetysti Rodoksen tulipalot esitettiin ennen kaikkea luonnonkatastrofina, jossa sen seurauksien luettelointi vahvisti tätä katastrofin kehystä. Metsät, kasvillisuus ja rakennukset tuhoutuivat ja lämpöennätykset paukkuvat. Rodoksella nähtiin Kreikan historian suurin evakuointi ja mittavat sammutustyöt, joissa paikallisten rooli oli suuri. Seurauksien kautta kehystäminen jatkui turismin kehyksessä, jossa tulipaloista uutisoitiin Kreikan tärkeimmän elinkeinon eli turismin vähenemisenä. Yksilön vastuulle kehystettiin harkinta siitä, matkustaako Rodokselle maastopalojen aikaan vai ei. Matkustustiedotteita kehoitettiin seuraamaan ja turistit olisivat voineet osallistua sammutustöihin. Matkanjärjestäjille tai lentoyhtiöille ei noussut artikkeleista samanlaista vastuun kehystä mitä yksioille.

Marja Salo ja Michael Lettenmeier kirjoittavat artikkelissaan ”Tavoitteena 1,5 asteen kestävä arki” (2022) yksilön harteilla olevan ilmastotaakan kasvamisesta suureksi huolimatta siitä, että ympäröivä yhteiskuntamme on rakennettu niin, että se kannustaa meitä kestävämpään kulutukseen. Julkisen sektorin ja yritysten osallistuminen hiilijalanjäljen pienentämiseen on olennaista, jotta muutos kestäväan kulutukseen ja valintoihin on mahdollista. On valinta tehdä uutisia maastopaloista yksilön vastuun näkökulmasta, ilman että vastuuttaa lentoyhtiöiden tai matkanjärjestäjien osuutta asiaan. Yksilön vastuun kehys vaikuttaa myös siihen, miten lukijat ajattelevat kriisin ja ketä pitävät syyllisenä ja mitä ratkaisuna. Ongelman sijoittaminen suurempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin saisi yleisön ajattelemaan hallituksen ja yhteiskunnan instituutioiden vastuuta (Thier ja Lin 2022, 1028–1029).

Piittaamattomuuden kehyksessä tulipalot nähtiin ihmisen suoran toiminnan seurauksena, eli roskien ja tupakantumppien heittämisellä luontoon ja tulen varomattomalla käytöllä. Tulipalot esitetään etenkin paikallisten silmin tahallaan sytytettyinä, joiden syylliset on löydettävä.

Ratkaisutoimet jäävät artikkeleissa ohuiksi, ja lähes kokonaan vaille ilmastonmuutoksen näkökulmaa. Ratkaisut ovat hyvin konkreettisia, kuten lentokoneesta poistuminen, lomamatkan peruuttaminen, paikallisten tekemä uudelleenrakennus, ilmaismatkat Rodokselle ja sammutustyöt. Ratkaisut eivät keskittyneet luonnonkatastrofin ja maastopalojen estämiseen, vaan olivat väliaikaisia ennen kuin tilanteen toivotaan palautuvan normaaliksi tai sellaisia, että tulipaloihin voisi sopeutua. Eniten ääneen artikkeleissa pääsevät tutkijat, kuten meteorologit, professorit, paikalliset ja turistit. Hallituksen eroa toivottiin erityisesti turismin kehyksessä, mutta konkreettisia toimia mihin pitäisi ryhtyä, ei eritelty kehyksessä tarkemmin.

Kaikista 18 artikkelista kuusi mainitsi ilmastonmuutoksen tulipalojen yhteydessä. Kuudessa artikkelissa, joissa ilmastonmuutos mainittiin, ainoastaan kolmessa kirjoitettiin suoraan joko siitä, että ilmastonmuutos lisää tulipalojen voimakkuutta tai että sään ääri-ilmiöiden taustalla on ilmastonmuutos. Rodoksen tulipalojen kehystämisen luonnonkatastrofiksi vahvistaa ainakin sitä, että ilmastojournalismissa käytetään usein kauhukuvia ja keskitytään pelkoon. Rodoksesta kertovissa uutisissa on kuitenkin lisänä se, ettei ilmastonmuutos saa niissä tilaa. Tulipaloja ei nähty ilmastonmuutoksen aiheuttaman ongelmana, vaan enemmän luonnonkatastrofina. Tulipalot ja ilmastonmuutos jäävät toisistaan erillisiksi, eikä niitä liitetä juurikaan yhteen ihmisen toiminnan kanssa. Sen kerrotaan lisäävän lämpötiloja ja kuivuutta ja näin maastopalojen lisääntyneitä riskiä. Artikkeleista voi olettaa, että lukija osaisi automaattisesti liittää ilmastonmuutoksen ja tulipalot yhteen. On kiinnostavaa verrata tutkimukseni tuloksia Elena Kurjen tekemään pro gradu -tutkielmaan Amazonin sademetsäpalojen kehystyksestä *Helsingin Sanomissa* (2021), jossa ilmastonmuutoskehys oli kaikista suurin sademetsää koskevissa uutisissa. Toki näitä ei voi suoraan vertailla, ja täytyy ottaa huomioon eri tutkijoiden toteuttamat menetelmät, sekä sademetsän tuhoutumisen erilainen painoarvo ilmastonmuutoskeskustelussa.

Toinen tutkimuskysymykseni oli: mitä rakentavan journalismin piirteitä uutisista löytyy? Yhteenvetona voi tiivistää, että rakentavan journalismin piirteitä esiintyi uutisissa melko vähän. Eniten niitä löytyi luonnonkatastrofin kehuksesta, josta piirteistä käytettiin erilaisten äänien antamista esimerkiksi paikallisten ja turistien kautta, tiedon kontekstointia ja selventämistä sekä ratkaisukeinoja. Rakentavia piirteitä sivuttiin muissa kehyksissä melko yleisellä tasolla, ja lukijoille työkalujen ja resurssien esittely sekä yhteistyöhön osallistaminen olivat sellaisia piirteitä, joita uutisista ei löytynyt. Useimmissa aineistoni artikkeleissa annettiin myös ääni eri ihmisille, kuten paikallisille, turisteille ja tutkijoille. Heidän välilleen ei kuitenkaan synny dialogia tai näkökulmienvaihtoa, eikä heidän kommenttinsa esiinny tasaisesti eri uutisissa. Esimerkiksi turismin kehyksessä puhuvat eniten paikalliset, luonnonkatastrofin kehyksessä tutkijat ja paikalliset ja piittaamattomuuden kehyksessä tutkimukset.

Luonnonkatastrofin kehysten painottuminen rakentavien piirteiden esiintymisessä voi johtua siitä, että se oli aineistoni suurin kehys ja esiintyi jokaisessa artikkelissa. Myös esimerkiksi tiedon kontekstointi ja selventäminen infografiikoin ja eri taustasta tulevien ihmisten haastatteleminen uutiseen ovat myös hyvän ja laadukkaan journalismin mukaisia, eikä niiden esiintyminen uutisissa ollut yllättävää.

5 POHDINTA

Nopean median maailmassa ilmastonmuutosaiheet jäävät usein luonnonkatastrofien uutisoinnin tasolle, koska ne täyttävät dramaattisuuden kriteerit. Ilmastonmuutos monimutkaisena ja jatkuvana tapahtumana menettää kiinnostuksen nopeasti eikä säilytä uutisarvoaan pitkään. Silloin keskitytään käsittelemään uutisissa ilmastonmuutoksen seurauksia ilman syitä, eikä poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset yhteydet saa tilaa (Gess 2012, 54–55). Rodoksen tulipalojen uutisoinnin keskittyminen katastrofiin voi nähdäkseni johtua siitä, että se vastaa juuri näihin yleisiin uutiskriteereihimme, joissa katastrofi on prioriteetti.

Kehystämällä mediat ja toimittajat tekevät valintoja siinä, mitä he kertovat ja mitä rajaavat pois. Kehykset voivat suosia joitain näkökulmia enemmän kuin toisia. Myös *Helsingin Sanomien* uutisoinnissa Rodoksen tulipaloista on tehty valintoja, jolloin lukijalle tulipalot näyttävät ilman laajempaa ilmastonmuutoksen kehystä tai rakentavien ratkaisujen esittämistä. On kuitenkin mielekästä huomioida, että aineistoni koostui sään ääri-ilmiöistä kertovista uutisista, eikä esimerkiksi *Helsingin Sanomien* erikseen tekemistä ilmastonmuutosartikkeleista, joista voisi löytyä enemmän rakentavan journalismin piirteitä. Pidän kuitenkin sen huomioimista tärkeänä, ettei tulipaloja liitetty osaksi laajempaa ilmastouutisointia, joka antaisi mahdollisuuden lisätä ymmärrystä ilmastonmuutoksen ja sään ääri-ilmiöiden välille. Myös se, että ihmisen toimintaa ja ilmastonmuutosta ei liitetty Rodoksen tulipaloista kertovissa uutisissa selkeästi yhteen, antaa mielikuvan, että joku mystisesti kuumentaa ilmastoamme.

Kehystämisen keinojen luokittelu auttoi tunnistamaan kehyksiä, joihin pystyin tukeutumaan analyysissäni. Rakentavan journalismin piirteitä oli haastava löytää teksteistä, jolloin niiden arviointi jäi myös hiukan pintapuoliseksi. Vaikka rakentavan journalismin piirteitä esiintyi eniten katastrofin kehyksessä, ei niiden vähäisyyden vuoksi voi yleistää, että juuri tämä kehys tuottaisi eniten rakentavaa journalismia. Olisi tärkeää tarkastella lisää sitä, mitkä tekijät palvelevat ilmastonmuutoksen ja tulipalojen yhteyttä ja liittämistä toisiinsa, ja kuinka paljon niitä todellisuudessa esiintyy uutisteksteissä yhdessä. Näitä voisi myös vertailla eri uutismedioiden kesken. Näin voisi syntyä laajempaa tutkimusta siitä, typistyykö tulipalot vain katastrofiuutisoinnin tasolle ilman ilmastonmuutoksen näkökulmaa.

KIRJALLISUUS

Ahva, Laura ja Mikko Hautakangas. 2018. Why do we suddenly talk so much about constructiveness? *Journalism Practice: Constructive Forms in Journalism*, 12(6): 657–661. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470474>.

Eide, Elisabeth ja Risto Kunelius. 2012. *Media Meets Climate: The Global Challenge for Journalism*. Göteborg: Nordicom.

Entman, Robert. 1993. "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm." *Journal of Communication*, 43(4): 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>.

Euroopan komissio. "Ilmastonmuutoksen seuraukset." Luettu 30.10.2023. https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_fi.

EU Science Hub. "Wildfires 2023: 41% burnt area in EU within Natura 2000 protected sites." Luettu 21.10.2023. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/wildfires-2023-41-burnt-area-eu-within-natura-2000-protected-sites-2023-09-08_en.

Gamson, William A. ja Kathryn E. Lasch. 1983. "The Political Culture of Social Welfare Policy." *Evaluating the Welfare State: Social and Political Perspectives*, 397–415. Paris: Academic Press.

Gess, Harold. 2012. "Climate Change and the Possibility of 'Slow Journalism.'" *Ecquid novi* 33(1): 54–65. <https://doi.org/10.1080/02560054.2011.636828>.

Hautakangas, Mikko, Laura Ahva ja Paula Haara. 2017. *Sovittelujournalismin käsikirja*. Tampere: Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Saatavilla verkossa: sovittelujournalismi.fi.

Hermans, Lucas ja Cathrine Gyldensted. 2019. "Elements of Constructive Journalism: Characteristics, Practical Application and Audience Valuation." *Journalism* 20(4): 535–551. <https://doi.org/10.1177/1464884918770537>.

Hermans, Liesbeth ja Nico Drok. 2018. "Placing Constructive Journalism in Context." *Journalism Practice* 12(6): 679–694. <https://doi.org/10.1080/17512786.2018.1470900>.

Horsti, Karina. 2005. *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampere University Press.

IPCC. "Sixth Assessment Report - Synthesis Report." Luettu 21.10.2023.

<https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/>.

Helsinki Events Association. Talk Helsinki. Järjestetty 16. syyskuuta 2023.

<https://talkhelsinki.fi/>.

Kansallinen mediatutkimus 2023. Tilastot. Luettu 21.10.2023.

<https://mediaauditfinland.fi/tilastot/>.

Kunelius, Risto ja Elisabeth Eide. 2016. "The Problem: Climate Change, Politics and the Media." *Media and Global Climate Knowledge*, 1–32. New York: Palgrave Macmillan US.

Kurki, Elena. 2021. "#PRAYFORAMAZONIA vai #ACTFORAMAZONIA?: Amazonin sademetsäpalojen kehystys Helsingin Sanomissa." Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202104183077>.

Long Play: Vuosisadan kuumien juttu."5/5 Tunteet." Julkaisupäivä 13.6.2023.

Lyytimäki, Jari. 2020. "Ilmastonmuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen?" *Yhteiskuntapolitiikka* 85(2): 191–196. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020040110035>.

Nikkanen, Hanna 2017. "Uutisista suurin." Teoksessa: *Hyvän sään aikana: Mitä Suomi tekee, kun ilmasto muuttaa kaiken?*, toimittaja Hanna Nikkanen, 7–10. Helsinki: Into.

Painter, James. 2013. Climate change in the media: reporting risk and uncertainty.

Climate change in the media: reporting risk and uncertainty. Lontoo: I.B. Tauris.

Parratt-Fernández, Sonia, María-Ángeles Chaparro-Domínguez ja Gregory S. Gilbert. 2022. "Discursive Strategies for Climate Change Reporting: A Case Study of The Mercury News." *Environmental Communication* 16(4): 505–519.

<https://doi.org/10.1080/17524032.2022.2048043>.

Reuters. "Greek firefighters tame Rhodes blaze after six days." Luettu 21.10.2023.

<https://www.reuters.com/article/idINIndia-34698820080727>.

Salo, Marja ja Michael Lettenmeier. 2022. Tavoitteena 1,5 asteen kestävä arki. Teoksessa *Planeetan kokoinen arki – Askelia kestävämpään politiikkaan*, toimittajat Riikka Aro ja Senja Laakso, 100–118. Helsinki: Gaudeamus.

Sanoma. "Helsingin Sanomat julkaisee ilmaisen fontin konkretisoimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia." Luettu 21.10.2023.

<https://www.sanoma.com/fi/news/2021/cision/helsingin-sanomat-julkaisee-ilmaisen-fontin-konkretisoimaan-ilmastonmuutoksen-vaikutuksia2/>.

Schäfer, Mike ja James Painter. 2020. "Climate journalism in a changing media ecosystem: Assessing the production of climate change-related news around the world." *WIREs Climate Change* 12(1). <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1002/wcc.675>.

Swain, Kristen Alley. 2017. "Mass Media Roles in Climate Change Mitigation."

Handbook of Climate Change Mitigation, 161–195. New York: Springer US.

https://doi.org/10.1007/978-1-4419-7991-9_6.

Thier, Kathryn ja Lin Tong. 2022. "How Solutions Journalism Shapes Support for Collective Climate Change Adaptation." *Environmental Communication* 16(8): 1027–1045.

<https://doi.org/10.1080/17524032.2022.2143842>.

Touri, Koteyko. 2014. "Using Corpus Linguistic Software in the Extraction of News Frames: Towards a Dynamic Process of Frame Analysis in Journalistic Texts." *International Journal of Social Research Methodology* 18(6): 601–616.

<https://doi.org/10.1080/13645579.2014.929878>

AINEISTO

Helsingin Sanomat 19.7.2023: *Kreikassa maastopalot riehuvat jo kolmatta päivää.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009729715.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 22.7.2023: *Rodoksen maastopalojen tieltä evakuoidaan noin 160 suomalaista.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009735653.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 23.7.2023a: *Suomalaispari kertoo tuskaisista yöunista tuhkasateessa – monien käänteiden jälkeen kotimatka häämöttää.* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009736641.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 23.7.2023b: *Tui peruu kaikki lennot Rodokselle tiistaihin asti, ainakin 180 suomalaista evakuoitu.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009736504.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 24.7.2023a: *”Emme voi tehdä muuta kuin rukoilla” – HS seurasi paikan päällä, kuinka liekkimeri roihahtaa kuin tyhjästä.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009739569.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 24.7.2023b: *Finnair lentää Rodokselle nyt aiempaa suuremmilla koneilla.* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009738021.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 25.7.2023a: *Kreikka, Espanja ja Italia kärvistelevät rajuissa maastopaloissa – Miten palot saivat alkunsa?* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009740468.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 25.7.2023b: *Lentäjä kuulutti brittimatkustajille, että Rodoksen-loma on ”hirvittävä idea”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009741970.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 25.7.2023c: *George Papageorgiou menetti ravintolansa ja talonsa liekkeihin: ”Tämä on vain uusi alku”.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009742111.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 25.7.2023d: *Jos peruu Rodoksen-matkan, saattaa joutua itse maksajaksi.* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009740401.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 25.7.2023e: *”Kuumat oltavat jatkuvat” – Kreikan paloja ruokkivat tuuli ja olemattomat sateet.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009740018.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 27.7.2023: *Rodoksella asuvat suomalaiset ”näkevät punaista” median uutisoinnista – Kun turismi on elinehto, ei lentämisen päästöjä mietitä.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009745299.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 28.7.2023: *Maastopalot aiheuttivat ammusvaraston räjähdysen Kreikassa.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009747527.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 29.7.2023: *Kreikkaa kärventäneet maastopalot alkavat laantua.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009750493.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 1.8.2023a: *Innostunut tunnelma palasi Rodokselle: "Etelän lomakeskuksissa on jo täysi tohina".* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009754148.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 1.8.2023b: *Helsinkiiläisen purjehdusseuran valmentaja lähti Kreikassa yllättävään pelastustehtävään.* <https://www.hs.fi/urheilu/art-2000009755349.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 1.8.2023c: *Suomalaiset takertuvat perinteiseen kuvaan etelänlomasta – matkailu ei voi jatkua näin, sanoo professori.* <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009745432.html>. Luettu 21.10.2023.

Helsingin Sanomat 2.8.2023: *Kreikka tarjoaa ilmaisen loman Rodoksen tulipaloja paenneille turisteille.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009758052.html>. Luettu 21.10.2023.

LIITTEET

Liite 1: Kehyksien esiintyminen aineistoni artikkeleissa.

Artikkelin päivämäärä	Luonnonkatastrofin kehys	Yksilön vastuun kehys	Turismin kehys	Piittaamattomuuden kehys
19.7.2023	X			
22.7.2023	X			
23.7.2023a	X			
23.7.2023b	X			
24.7.2023a	X	X	X	
24.7.2023b	X	X		
25.7.2023a	X			X
25.7.2023b	X	X		
25.7.2023c	X	X	X	X
25.7.2023d	X	X		
25.7.2023e	X			
27.7.2023	X	X	X	
28.7.2023	X			X
29.7.2023	X			
1.8.2023a	X	X	X	X
1.8.2023b	X	X		
1.8.2023c	X	X		
2.8.2023	X		X	